

Читання помирає?

Олександр ПОЛІХ, студент IV курсу факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

За останні два десятиліття серед людей стало помітно менше тих, хто читає для задоволення, в Америці частка людей, які читають для задоволення, за 20 років упала на дві п'ятих згідно з дослідженням, опублікованим у журналі iScience. У Британії справи теж кепські з книгами, опитування YouGov показало, що 40% британців у 2024 році не прочитали й не прослухали жодної книжки. Дослідники з Університетського коледжу Лондона та Університету Флориди вивчили національні дані за 2003–2023 роки і виявили, що люди, які сказали, що читали для задоволення протягом певного дня, у 2023 році впала до 16% з пікових 28% у 2004 році, падіння приблизно на 40%. І кожного року цей показник зменшувався приблизно на 3%.

Дослідження не дало відповіді на питання, чому люди стали менше читати, але, мабуть, логічно можна припустити, що на це вплинуло збільшене користування соцмережами та різними технологіями. Людям все більше подобається короткий формат інформації, і все більше людей слідкує за новинами з телеграм-каналів, тому що там все стисло і швидко. Самі соціальні мережі зробили людей дофамінозалежними, через що вони постійно поглинають короткі форми інформації. Це в свою чергу знижує їхню здатність концентруватися й осмислювати різні тексти. Через це все більше людей не можуть сконцентрувати свою увагу на великому обсязі тексту і не можуть аналізувати різну інформацію глибоко. То яка мова в такому випадку може йти про сотні сторінок книг?

Дослідження в Наньянському технологічному університеті показало, що тривале користування соціальними мережами приводить до зниження концентрації уваги, емоційної втоми та проявів, схожими на залежність. Це несе за собою різні наслідки, особливо в освіті. У сучасних студентів та школярів, вихованих в умовах постійного перебування перед екранами, виникають проблеми із звичайним читанням. До цього часу звичайні методи навчання, які вимагали певного зосередження на великих обсягах інформації, стали менш ефективними. Мозок, звиклий до швидких і яскравих відео, відноситься до читання книги як дуже дуже нудної справи, яка не може конкурувати з динамічною та різнокольоровою розвагою, яку пропонують платформи по типу TikTok, Instagram чи YouTube.

Результати опитування U-Report Ukraine, Українського інституту книги й Міністерства культури та інформаційної політики показують позитивну статистику для України. За їхніми даними, біля 52,8% респондентів читають книги щодня або декілька разів на тиждень. При цьому лише 22,5% опитаних повідомили, що читають їх декілька разів на рік або не читають взагалі. Але ситуація зовсім інша з саме дорослими людьми. За даними того ж Українського інституту книги, у 2024 році третина дорослих українців, а саме 34%, взагалі не розглядала читання як спосіб проведення вільного часу. Найпопулярнішими видами відпочинку залишалося користування соціальними мережами. Найчастіше дорослі українці читали 1-4 книги на рік.

Непогану статистику також показує Нова Зеландія, там дослідження Horizon Research повідомляє про збільшення кількості дорослих, які читають: 87% дорослих прочитали хоча б одну книгу за минулий рік. 63% читають своїм дітям щонайменше раз на тиждень, і лише 20% ніколи цього не роблять.

Незважаючи на загальне зниження кількості читачів, світовий книжковий ринок показує складну, але живу статистику. За даними міжнародної аналітичної групи WordsRated, загальносвітовий дохід від продажів книг за останні сім років склав \$122 млрд, і до 2030 року прогнозується зростання до \$163,9 млрд. А попри суперечливі показники читання, українське книговидання у 2024 році продемонструвало відновлення. Дохід видавців зріс на 31% порівняно з 2023 роком, а загальний річний тираж на 21%. Це також може бути пов'язано з державними програмами на кшталт “Є книги” або “єПідтримки”. Проте, це також не завжди означає, що куплені книги читають.

Люди дійсно стали читати менше книг, і це явно спричинено появою соціальних мереж, популяризацією та збільшенням різного візуального контенту. Але навіть попри це, такі країни, як Україна та Нова Зеландія, показують не саму погану статистику. Це свідчить про те, що за правильних умов, підтримки та заохочення читання, інтерес до книг можна зберегти і навіть збільшити, а цифрові технології не обов'язково повністю замінюють традиційне читання.